

Prognóza expertov o vznikajúcich psychosociálnych rizikách súvisiacich s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci

Svet práce sa zásadne mení, čo prináša nové výzvy vzhľadom na bezpečnosť a zdravie zamestnancov. Tieto zmeny vedú k vzniku nových **psychosociálnych rizík**. Uvedené riziká, ktoré súvisia so spôsobom rozvrhnutia, organizácie a riadenia práce, ako aj s jej hospodárskym a sociálnym kontextom, spôsobujú zvýšenie miery stresu, čo môže viesť k závažnému poškodeniu duševného a telesného zdravia. V roku 2005 vyjadrilo viac než 20 % zamestnancov z 25 členských štátov Európskej únie presvedčenie, že ich zdravie je ohrozené z dôvodu stresu súvisiaceho s prácou (¹). Výška ročných hospodárskych nákladov na stres súvisiaci s prácou v štátoch EÚ-15 za rok 2002 sa odhaduje na 20 000 miliónov EUR (²).

Určenie nových rizík

Stratégiou Spoločenstva na roky 2002 až 2006 (³) bola Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vyzvaná, aby „zriadila observatórium rizík“ na „predvídanie nových a vznikajúcich rizík“. Európske observatórium rizík v tomto kontexte zorganizovalo dotazníkové prieskumy využívajúce metódu Delphi. Podľa tejto metódy výsledky predchádzajúcich prieskumov sa spätne poskytnú expertom na ďalšie hodnotenie až dovtedy, kým sa nedosiahne konsenzus. Výsledky prieskumu sa doplnili analýzou vedeckého výskumu o hlavných témach identifikovaných expertmi. To umožňuje včasné určenie vznikajúcich rizík na pracovisku a prijatie primeraných opatrení.

Prognóza o psychosociálnych rizikách odráža názory expertov z danej oblasti, ktorí sa v rokoch 2003 a 2004 podieľali na troch dotazníkových prieskumoch. Odborníci zastupujúci 13 členských štátov EÚ, USA a Medzinárodnú organizáciu práce mali minimálne päťročnú prax

v oblasti psychosociálnych rizík a väčšina z nich pracovala v oblasti psychologického výskumu. Hlbšie vysvetlenie hlavných vznikajúcich rizík identifikovaných v prognóze z hľadiska rozšírenia, výsledkov bezpečnosti a ochrany zdravia, možných preventívnych opatrení a potreby ďalšieho výskumu poskytli prehľady literatúry.

Čo sú vznikajúce riziká?

Vznikajúce riziko v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) je každé riziko, ktoré je **nové** a **narastá**.

Nové znamená, že:

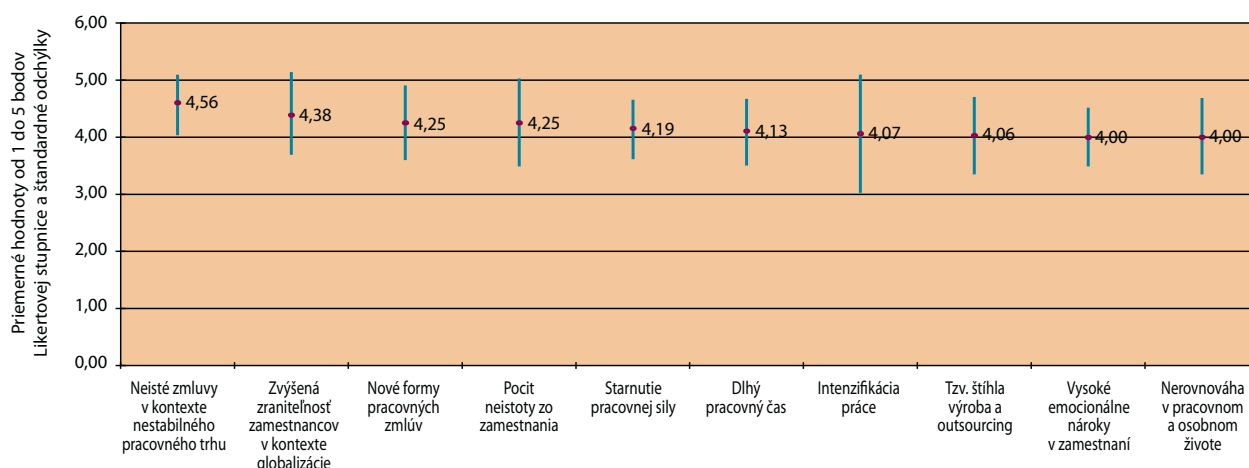
- riziko doteraz neexistovalo a spôsobujú ho nové procesy, technológie, druhy pracovísk, organizačné, či spoločenské zmeny, alebo
- dlhodobá záležitosť sa teraz považuje za riziko pod vplyvom nových vedeckých poznatkov alebo zmeny vo verejnom vnímaní.

Riziko **narastá**, ak:

- narastá počet nebezpečenstiev prispievajúcich ku vzniku rizika, alebo
- narastá pravdepodobnosť vystavenia sa nebezpečenstvám, alebo
- vplyvy nebezpečenstiev na zdravie zamestnancov sa zhoršujú.

Vznikajúce psychosociálne riziká

Prieskum a štúdie ukazujú, že vznikajúce psychosociálne riziká v oblasti BOZP sú často výsledkom technických, či organizačných zmien.

10 najdôležitejších vznikajúcich psychosociálnych rizík identifikovaných v prieskume

(Poznámka: PH > 4: riziko dôrazne označené ako vznikajúce; 3,25 < PH ≤ 4: riziko označené ako vznikajúce).

(¹) Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok, Štvrtý európsky prieskum pracovných podmienok, Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, Luxemburg, 2007 (<http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/EWCS2005/index.htm>).

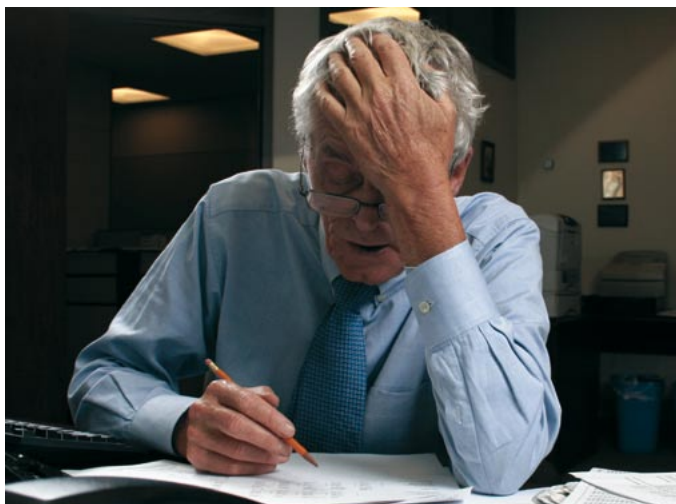
(²) Europea Commission: *Guidance on work-related stress - Spice of life or kiss of death?* (Európska komisia: Príručka o strese súvisiacom s prácou – Korenie života alebo bozk smrti?), Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, Luxemburg, 2002 (http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2002/ke4502361_en.html).

(³) Adapting to change in work and society: a new Community strategy on health and safety at work (Prispôsobenie sa zmenám v práci a spoločnosti: nová stratégia Spoločenstva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci 2002 – 2006), KOM(2002)0118 v konečnom znení.

Významnými činiteľmi sú taktiež sociálno-ekonomické, demografické a politické zmeny vrátane aktuálneho javu – globalizácie. Desať najčastejšie vznikajúcich psychosociálnych rizík identifikovaných expertmi možno rozdeliť do nasledujúcich piatich oblastí:

1. Nové formy pracovných zmlúv a neistota zamestnania

Uplatňovanie neistých pracovných zmlúv spolu s trendom tzv. štíhlejšej výroby (výroba tovaru a služieb s menším odpadom) a zabezpečovanie služieb pri využití externých organizácií môže ovplyvniť zdravie a bezpečnosť zamestnancov. Zamestnanci s neistými zmluvami plnia väčšinou najnebezpečnejšie úlohy, pracujú v horších podmienkach a v menšej miere sú poučení o BOZP. Práca na nestabilných pracovných trhoch môže vyvolať pocity neistoty zo zamestnania a zvýšiť stres súvisiaci s prácou.

2. Starnúca pracovná sila

Jedným z dôsledkov starnutia obyvateľstva a zvyšovania veku odchodu do dôchodku je, že pracovná sila Európy je staršia. Experti podieľajúci sa na zostavení prognózy tvrdia, že starnúci zamestnanci sú zraniteľnejší, pokiaľ ide o vplyvy nebezpečenstiev, ktoré vyplývajú zo zlých pracovných podmienok, ako mladší zamestnanci. Neposkytnutie príležitostí starnúcim zamestnancom na celoživotné vzdelávanie tiež zvyšuje duševné a citové nároky, ktoré sú na nich kladené. To môže ovplyvniť ich zdravie a zvýšiť pravdepodobnosť úrazov súvisiacich s prácou. V záujme podpory bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v priebehu predĺženého pracovného života je potrebné zabezpečiť dobré pracovné podmienky prispôbené potrebám jednotlivých zamestnancov vrátane starnúcich zamestnancov.

3. Intenzifikácia práce

Mnohí zamestnanci spracúvajú čoraz väčšie množstvo informácií a musia zvládnuť vyššiu pracovnú záťaž a väčší tlak v zamestnaní. Niektorí

zamestnanci, najmä tí, ktorých sa týkajú nové formy zamestnania, či ktorí pracujú vo vysokokonkurenčných odvetviach, prežívajú väčšiu neistotu. Napríklad, môžu mať obavy z prísnejšieho posudzovania ich efektivity, či výsledkov práce, a preto pracujú dlhšie, aby dokončili úlohy. Často nedostávajú kompenzácie za zvýšenú pracovnú záťaž, ani potrebnú sociálnu podporu na jej zvládnutie. Vyššia pracovná záťaž a väčšie nároky kladené na menší počet zamestnancov môžu spôsobiť zvýšenie stresu súvisiaceho s prácou a ovplyvniť bezpečnosť a zdravie zamestnancov.

4. Vysoké emocionálne nároky v zamestnaní

Nejde o nový problém, je však čoraz naliehavejší, najmä v rozrastajúcich sa a čoraz viac konkurenčných odvetviach poskytovania zdravotnej starostlivosti a služieb. Odborníci označili za faktor, ktorý prispieva k zvýšeným emocionálnym nárokom na zamestnancov, zastrašovanie v práci. Problém násilia a zastrašovania môže postihnúť každé zamestnanie a odvetvie. Násilie a zastrašovanie vyvoláva v prípade obetí a svedkov stres a môže vážne ovplyvniť duševné i telesné zdravie.

5. Nerovnováha v pracovnom a osobnom živote

Problémy v zamestnaní sa môžu preniesť do osobného života. Neistá príležitostná práca, vysoká pracovná záťaž, či premenlivý alebo nepredvídateľný pracovný čas (najmä vtedy, ak zamestnanec nemá možnosť upraviť ho podľa svojich osobných potrieb) môžu viesť ku konfliktu medzi pracovnými nárokmi a požiadavkami osobného života. Výsledkom je nerovnováha v pracovnom a osobnom živote, ktorá má škodlivý vplyv na pohodu zamestnanca.

Ďalšie informácie

Prognóza expertov o psychosociálnych rizikách je jednou zo štyroch správ o vznikajúcich rizikách, ktoré pripravilo Európske observatórium rizík. Ďalšie správy sa týkajú fyzických, biologických a chemických rizík.

Úplné znenie správy Prognóza expertov o vznikajúcich psychosociálnych rizikách súvisiacich s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci je dostupná na adrese

http://riskobservatory.osha.europa.eu/risks/forecasts/psychosocial_risks

Všetky informácie uverejnené Európskym observatóriom rizík sú dostupné na adrese <http://riskobservatory.osha.europa.eu>

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, fax (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

© Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci. Šírenie povolené pod podmienkou uvedenia zdroja. Printed in Belgium, 2007.

